

**Výbor z poezie
z let
1980–2017**

Zbigniew Chojnowski

Zbigniew Chojnowski

Výbor z poezie z let 1980–2017

© Doc. PhDr. Libor Martinek, Ph.D.

ISBN 978-80-88463-20-7 (pdf)

ISBN 978-80-88463-21-4 (ePub)

ISBN 978-80-88463-22-1 (mobi)

Obsah

O autorovi (<i>Libor Martinek</i>)	10
MAZURSKÉ ODJEZDY	11
Úvodem (<i>Zbigniew Chojnowski</i>)	12
Pohyb	13
Užitečnost	14
„Co jste zač?“	16
Vůbec ale vůbec	17
Prozřetelnost	18
U hrobu Immanuela Kanta	19
Mazurské odjezdy	20
Nad Śniardwami	21
Vůně nakousnutého jablka	22
Z dopisů mému dětství	23
Dvě básně o paměti	26
Připomněl jsem si	27
Na kopci u jezera	28
Zamrzlé jezero	29
Předjaří	30
Brodění ve Śniardwách	31
Śniardwy	32
Západ nad jezerem	33
Odrazy	34
Ostří	35
Bříza před domem	36
Překročení	37
Ta malá letní jabloň	38
Za stodolou	39
V lese	40
Pálení zaživa	41
Jsi vždy	42
Návrat do nenávratna	43
Dům a obava	44
Zazděný	45
Křik racka	46
Než jsem odešel do země Nód	47
Návštěva	48
U Grużewských	49
Na polní cestě	50
Dvě básně o zemi	51
Požár	52
Dýchání	53
Rytmus Śniardw	54
Snění	55
Nad jezerem za svítání nebo za soumraku	56
V první zemi	57
Jako Antaios	58
Můj rodokmen	59
Narozeniny	60
Místo narození	61
Výmoly	62
Na začátku	63

V Jeruzalémě	64
V kuchyni	65
Konec prázdnin	66
Guty	67
Na štíhlém sloupku z betonu	68
Silnice se kroutila, v javorech se hromadilo světlo	69
Tenkrát v Nových Gutách přestali	71
Vracím se k výhybce – na území močálů	72
Dvorek a chlév Mocarských od cesty	73
Usedlost Gogołowských byla otevřená	74
Mezi sítí hřiště a lípou u školy	75
Výpary na vysušeném mokřadu u Grużewských	76
Nad Pisiaky černá pavučina	77
Kolem Zabielských po požáru	78
Gogołowiané, černí ptáci pod korouhví	79
Naše šedivá země	80
Nemluvy	81
Renata	86
Dopis od Orfea	90
Jara	91
Bázně o naději	95
Paměť	100
Nénie	102
Co se vznáší	103
Logos	104
Krutynia	106
Nedá se srovnávat	108
Historikovi	109
Mezi cáry země	110
Tatarský den	111
Dědeček Josef	112
Z nebe	113
Krása Mazur	114
Šťavnatá vůně	115
Staré názvy	116
Konec října v Mrągowu	117
11. prosince 2000 v Piszi	118
Hledisko	119
15. prosince 2006 v Elku	120
Michał Kajka	121
Odvítání	122
Jezera	123
Mazurské odjezdy i návraty (<i>Libor Martinek</i>)	130
MAZURSKÉ DĚDICTVÍ	140
Nastal čas	141
Den	142
Probouzí se	143
Na konec roku	144
Počítadlo	145
Výtah	146
Tady	147
Nevíra v umění	148
Kmeny	149

Moje Naděje	150
Ve 20. století (báseň, která by dříve byla politická).....	151
Naše dědictví	152
Říjen 1992	153
Za krajkovým vzorem koruny	154
Nedopatření	155
Kdo	156
Do dýmu.....	157
Letí	158
Kdo vidí lidi	159
Rádio	160
Bližní	161
Byt	162
Terry	163
Konec února	164
Konec světa	165
Další den.....	166
Někde v nás	167
Pohyb.....	168
Staré názvy	169
Jaký je v tom rozdíl?	170
Odešlého.....	171
Augustów	172
Žil déle.....	173
Na pohřbu Gogołowského.....	174
Opustit porážku	175
Epithalamion	176
Listopad 2007.....	177
Květnová procházka po bałdzském lese.....	178
Před Helenčiným narozením	179
Dopis	180
Jméno Yetti	181
Ze Svaté Lipky	182
Následování z Krista	183
V okolí Węgajt	184
Pohled oknem vagonu u Kowalewa	185
Mazurské dědictví	186
VIDITELNÝ OBZOR.....	190
Úsvit se včera zajívil	191
Co se zvedá.....	192
Przykop.....	193
Vyjdi.....	194
Vyjdeš na svobodu	195
Kolem kapličky	196
1. *** Koule jmelí.....	196
2. Květnové (1)	196
3. Květnové (2)	197
4. Kaplička bez figurek.....	197
5. Výklenek	198
Nahý jako vzduch	199
V přechodu	200
Síto	201
Nahý	202

Opeření.....	203
Nic nepohne.....	204
Dřevěnění	205
Byl jsem v šoku	206
Štěstí.....	207
Který neexistuje.....	208
V této hodině	209
Můžeš	210
Dopis Eurydice	211
Usedlost.....	212
Počasí	213
Dopis Eurydice.....	214
Stesk	215
Věnováno M.	216
Já nevidomý.....	217
Odstraněno z cesty	218
Viditelný obzor.....	219
Nad vesnicí.....	220
Jaro 2006	221
Pohlednice z Toruně.....	222
Mikołów	223
Postavy Vídně	225
Z kajaku na Bílém jezeru	227
Otevřeným oknem v Bielsku-Bialé	228
Je třeba poezie	229
„Co jste zač?“	230
Ke konci léta.....	231
Domácí archiv	232
Vesmír jsou přesýpací hodiny	233
Stín a vidlice.....	234
Je třeba poezie	235
Užitečnost.....	236
Tak blízko.....	237
Nářky	238
Malí věšci	239
Trén XXI.	240
Nénie	241
Odešel?.....	242
24. dubna 2014 (vyprávění veršem).....	243
Návrat z vyhnanství.....	248
Otazník	250
Při-Pomenutí Norwida.....	251
Žalozpěv	252
VŽDY JE NĚKDE NOC	253
I. Do tmy	254
1. Dalekozrací	255
2. Bud' pochválena chvíle	255
3. (Zásadní otázky)	255
4. Ujišťuješ se... ..	255
5. (Nehříšník).....	256
6. (Hráči na počítači)	256
7. Uspokojuješ smysly co nejdříve.....	256
8. Tvoje víra je rozbředlá	256

9. Přestal jsi věřit snům	257
10. Předpovědi, sliby, reklamy	257
11. Dobře je tomu, kdo dokáže	257
12. Noc trvá	257
13. Pokud žiješ ke smrti	258
14. Kdo navždy zapomněl	258
15. Umíráš	258
16. Jsem vděčný, vděčný za to vše	258
17. Po vyhasnutí mého vědomí	259
18. Uklidňuješ se fluorescencí	259
19. Kdo? Kdo! No, kdo	259
20. Jaký je Tvůj znak	259
21. Nenávist znecitlivuje	260
22. Připouštím si	260
23. Napiš, popiš, přepiš se!	260
24. Dobro je směšné!	260
25. Ve tmě	261
II. Jobovy okamžiky	262
Nasycení	263
Počátek Knihy Úrody stále trvá	264
Odpověď na pozvání	265
Kdo uvolňuje	266
Staré světlo	267
Na starý rok	268
Za noční bouřky	269
Každý	270
(O)čekávání	271
„Budeš žít navždy v naší paměti“ (báseň k vlastním narozeninám)	272
Návrat bez návratu	273
Moje modlitby	274
Žít:	275
III. S nocí na hlavě	276
Krakov	277
Stopy	278
Mýtina	279
Snílek	280
Jsi prorocí	281
S nocí na hlavě	282
Scéna ze života rybářů	283
Sv. Šebestián	284
Jaká láska	285
Veřejné bezpečí	286
Osvětím	287
Němí z Jedwabneho	288
Hitler, jezuita, Celan	289
Dědeček Josef	290
Kazimiera Grądzka	291
Jan Grądzki	292
Jiná gravitace	293
Mučednictví	294
Ve 20. století (v němž by tato báseň byla politická)	295
Lvov	296
Potkávám Igora Hrywnu	297
Poláci a Němci se potkávají na Rybím trhu	298

Ranní zpráva: 17. října 1978	299
Stránka z nezapsaného dne: 13. prosince 1981, neděle.....	300
Katastrofa	301
Oslavy.....	302
Celá pravda.....	303
Muzeum a obraz krajiny.....	304
* * * <i>Ten, kterého znám...</i>	305
Stále méně	306
Předtím	307
U hrobu Immanuela Kanta	308
Přílohy	309
<i>Autoportrét v rámečku noci</i> – Piotr Michałowski	310
<i>Básník v zemi Nód</i> – Stanisław Burkot.....	312
<i>Česká recepce básníka z Olštýnu Zbigniewa Chojnowského</i> – Libor Martinek	319
Ediční poznámka – Libor Martinek.....	321
Prameny a literatura	322
Elektronické zdroje	322
Abstrakt – Libor Martinek.....	323

O autorovi

Zbigniew Chojnowski se narodil 30. 5. 1962 v Orzyszi (Polsko). Je básníkem, literárním historikem a kritikem.

Vydal sbírky básní *Śniardwy* (1993), *Cztery strony domu* (1996), *Prześwit* (2002), *Ląd gordyjski* (2006), *Rozwidlenia* (2008), *Kamienna kładka. Wiersze wybrane z lat 1980-2011* (2012), *Bliźniego, swego* (2012), *Widny kres* (2017), *Zawsze gdzieś jest noc* (2018), *Tyle razy nie wiem* (2022) a sbírku veršů pro děti *Mam pytanie. Wiersze dla Witka i innych dzieci* (2002).

Jeho poezie byla přeložena (kromě do češtiny) také do angličtiny, bulharštiny, francouzštiny, litevštiny, makedonštiny, němčiny a ruštiny. Přispěl do sborníků *Antologia nowej poezji polskiej 1990–1999: Gdzie jeziora syte przestrzeni obłoków: Suwalszczyzna w poezji* (1998), *Es ist Zeit, Wechsle die Kleider! Stimmen aus Polen* (Dresden 1998), *Terra Nullius. Un anthologie de la poésie polonaise contemporaine de Varmie et Mazurie* (Bedee, 2004). Cykly jeho veršů se staly součástí alb fotografií Mieczysława Wieliczko *Olsztyn* (2006) a *Olsztyn, Impresje* (2011).

Vydal autorské monografie o tvorbě Michała Kajky, Anny Kamieńské a Jarosława Iwaszkiewicze, soubory studií *Olsztyn w wierszach* (2003); *Pieśni duchowne i poemata światowe: antologia mazurska* (2004). Rovněž zveřejnil soubory svých studií: *Kanon prywatny: książki poetyckie 1981–2015* (2016); *Odcienie kultury literackiej na Warmii i Mazurach: północne miniatury krytyczne* (2018); *Koloryty ziem pruskich i varia. Północne miniatury krytyczne* (2018); *Czytanie czytania: szkice i noty metakrytyczne* (2020); *Polska tradycja literacka w piśmiennictwie mazurskim. Recepcja i wypisy* (2021) a soubor svých sentencí o literatuře *Tarcze z pajęczyny. Sentencje o czytaniu, poecie, poezji, tworzeniu, wierszu, z dodatkiem* (2022). Připravil polsko-německé vydání básní Michała Kajky *Gedichte* (Berlin, 2003) a jeho *Mały kancjonał mazurski i opowieści uciészne* (2008).

Jako univerzitní profesor přednáší polskou literaturu na Warmińsko-Mazurské univerzitě v Olštýnu. Žije v obci Przykop.

Laureát Ceny za básnickou tvorbu v rámci Polsko-německých literárních dnů v Drážďanech. Za sbírku *Prześwit* obdržel Cenu Literárního sdružení v Suwałkách.

Libor Martinek

MAZURSKÉ ODJEZDY

(Výbor poezie z let 1980–2011)

Úvodem

*stojíš-li na břehu jezera
čti básně Chojnowského*

Leszek Aleksander Moczulski

Přišel jsem na svět v roce 1962 v Orzyszi. Okolí Nowych Gut s jezerem Śniardwy se nejprve spojovalo do jediného světa. Uvědomoval jsem si, že také někde jinde žijí lidé, ale zdejší osoby a krajina byly svědky mého zabydlení.

Kdysi jsem si myslel, že nejlépe znám své dětství, místo, kde jsem se učil chodit, pozorovat a mluvit. Opustil jsem Guty, Śniardwy, pobřežní pole a stromy, cestu k blízkým vesnicím a městečkům. Vracely se ve snech, v představách, když jsem byl šťastný, nebo když jsem se něčeho bál.

Souhlasím s názorem, že vlast nacházíme v zákoutích úplného bezpečí. Každá živá bytost staví přístřeší z materiálu dostupného ve svém okolí. Nechci tím říct, že krajina mého dětství byla a je Arkádií. Viděl jsem tady těžce pracující lidi, chudé, ublížené a nemocné. Účastnil jsem se pohřbů starých i mladých osob.

Je obtížné mluvit jasně a vyčerpávajícím způsobem o tom, že celou řadu mých básní utkala paměť prvních čtrnácti let prožitých nad Śniardwami.

„Mazurské moře“ bylo mým Středozezemním mořem. Jako chlapec jsem četl se zájmem *Řecké a římské mýty* Wandy Markowské. Když jsem plul po jezeře nebo se procházel po jeho písčitých, kamenitých a travnatých březích, ztotožňoval jsem se s hrdiny antických mýtů.

Rád jsem v dětství trávil čas s knihami. Jedna z prvních, na kterou si vzpomínám, byl *Nový zákon*. Koupil jsem ho od kněze, jenž vyučoval katechismus v Gutách. Od té doby začaly Kristův život a Dobrá zpráva doprovázet mé vědomí.

Rád přijíždím do míst, která už dávno znám. Pobyty dodávají energii, umožňují se vnitřně zharmonizovat, vzniká báseň. I když v určitém smyslu všechno, co mi dalo a dává okolí mého dětství, nosím stále v sobě.

Nad sněním o odjezdu vždycky zvítězila a vítězí touha zůstat. Mazury jsou vesmírem, patří do mé duchovní oblasti. Tady jsem pocítil tíhu nevědění i to, že blízké může být zároveň cizí, nebezpečné a neznámé. Utvářejí mě čas minulý, současný a budoucí, strach a víra, vědění i jeho nedostatky.

Důležitý je obsah prožitků, to, čeho se účastním. Závažnějším problémem je využití zkušeností, jejich získávání ve slovech pro budoucnost. Odtud plyne spokojenost a naděje, že uplynulé nějakou svou částí trvá a poslouží něčemu dobrému. Mlýny paměti melou.

Z domu jsem sbíhal po příkrém svahu k jezeru. Břeh prodlužovala kamenná lávka. Stál jsem nebo si sedal na jeho oblé kameny. Obracel jsem se tváří k druhému břehu. Jeho temnou a teplou čáru bylo sotva vidět. Vlny proudící přes kameny vyvolávaly v chlapecké fantazii představu, že pluji na člunu, lodi nebo parníku do vzdálených přístavů. Vystupoval jsem ze sféry dětství a zároveň jsem v ní zůstával.

A dnes hledám sebe skrytého, pluji k již zřetelněji se rýsujícímu břehu, obracím se tváří k osudu, k Nevysvětlitelnému.

Zbigniew Chojnowski

Pohyb

Tam, kde plané ovocné stromy
Vytyčují usedlosti ztracené z očí, ze srdce.
Tam, kde se řady bříz, lip, javorů, dubů
Táhnou podél cest, větvemi vyměřují nebe.
Kde jsou hrady jako velká báje.
Tam, kde věže kostelů prorážejí hluchoněmotu času:
Strachuji se o příznivý neklid, přes obraty a zátarasy pevniny a osudu.

Denní a noční záležitosti se přelévají
Z nepaměti do zapomnění.

Příchozí z blížící se budoucnosti
Prohlíží se ve vyschlém proudu.
Pohne, navlhčí, inervuje jazyk, zemi?

Užitečnost

1.

Dokud měníš dech v motýla,
Potřebuje tě řeč.
Jsi nezbytný šumu jehličnanů, šťávám
Listnatých stromů, sloupům z neviditelného,
Podepíráš zeměkouli jako kdysi želvy,
Zpevňuješ půdu pod myšlenkami.

Obývají tě existence věcí, pojmy, nepolapitelnosti,
Které ti nepatří.
Nic nevzniklo jenom a díky tobě.
Vyplňuješ to, co je větší než ty.

Cesty tě nepotřebují natolik, nakolik toužíš
Po bezpečném směřování ke svému vlastnímu místu.
Předměty v domě potřebují tvé vědění,
Kde který leží a k čemu slouží.

Potřebují, potřebují tvé smysly,
Od prvního k šestému,
Zvedají tě nad úroveň, odnášejí z dusna
Sebelásky – vykupují z existence pro nikoho.

11. srpna 2009 (dva dny po Helenčině svatém křtu)

2.

(Turistika)

Pokolikáté necháváš dýchat to, co vidíš:
Stromy a houští stlačené na úbočích silnic,
Zakřivená jezera, spojující se do řetězců,
Kameny se setřeným nápisem,
Stavby-upíry se svěžími maskami
Z lesního listoví a soumraku.

Konzumuješ zdejší pastvu pro oči,
Kolem se rozpadají ozvěny.
Všechno, co je skutečné, je napsané klacíkem na vodě.

Cizí lidský příběh zraňuje.
To, co jsme potkali, otevírá
Ústa k rafinované prosbě
O dar tvého dechu, pohledů, myšlenek,
O oplodnění pevniny,
O volbu.

3.

(Dědictví)

Co se otiskne
Alespoň v tobě nebo ve vzduchu
Je pro ostatní.

„Co jste zač?“

Co jsou zač, že je to lákalo do lesa?
Prohlížejí si své fotografické odrazy
V průsvitech mezi smrky.
Partyzáni ze shořelého divadla slovní války,
Která se odehrává bez zkažení krve?
Vyšli zpod mechů, kapradí, podrostu,
Aby se oddělili od zdejšího hmyzu?
Co jste zač, pokud nejste
Bratry mravenců, brouků, komárů a much?

Kdo je s vámi, když vás tíží samota i ve skupině?
Koho zajímá, kdo je proti vám?
Nepřeveredete energii hmoty.

Abyste odhalili svá černobílá tajemství,
Osvětlujete půlnoc sotva blikající baterkou.

Vaše přítomnost je měkčí než bronz, nevratná,
Vyráží na hvízd píšťalky bílé lokomotivy.
Odejde odtud s větším zpožděním než ozvěna
Přebíhajících srn.

*Po otevření galerie „Básníci ze země Nord“
v Muzeu K. I. Gałczyńskiego, Pranie, 12. června 2010*

Vůbec ale vůbec

Vůbec, ale vůbec se kvůli tobě nezmění
Rozpadající se románské, gotické a pruské zdi.
Vůbec nezajímáš přečtené i nepřečtené knihy.
Nic si z tvé existence nedělají ti, kteří přestože tě znají,
Mluví o tobě v televizi, rádiu a novinách.
Ti, kteří tě neznají, brzy na tebe zapomenou,
Stejně jako na ně zapomínáš i ty.
Kameni budeš navždy nekonečně průhledný.
A co je ti po tom, že do té nebo jiné věci vsákl tvůj dotek
Například kapkou potu, když není nic vidět, ani ty.

Kde jsi? Jak jsi?

Prozřetelnost

Z kamene? Ze záchvěvů vnitřků budovali sídla,
Abys zjistil, že život se odehrává ve společnosti
Osamělých a nevědoucích.
Z plochosti a stmívání nad vodami
Žádný pohled se neotevívá, ale ještě je.

Spokoj se se zbytky kronik,
Navrženou architekturou vzpomínek.
Věř v život jako v sérii zahajovaných
Nekonečných okamžiků.

Tvé utopené poklady,
Tvé stavby zhroucené v tobě,
Tvé ostrovy
Ať stráží:
Bezpočet jezer,
Řeky rozvodněné zapomněním,
Sídliště nedospaných snů.

Hledí na tebe Prusové
Ze zabitého Peruna rozptýleného v zemi,
Bílí rytíři z černých křížů
V dýmu krve a poslání.

Hledí na tebe
Němci z gotiky orientované na východ,
Mazuři z prachu kancionálů,
Warminci z prasklin v kapličkách,
Poláci z polí posetých mrtvolami, sváry a slávou.

Hledí na tebe
Vhánění sem a vyhánění odtud
Jako masy teplého a chladného vzduchu.

Ti, kteří se už neprobudí,
Necht' stráží gordickou pevninu
Svou kdysi živou zkušeností osudu.

U hrobu Immanuela Kanta

*Kazimierzi Brakonieckému
Mieczysławu Jackiewiczovi*

Architektura Kaliningradu se dlouhodobě zajizvuje jako nemocné tělo.
Dělá se mi zle a jsem si jist, že bych tady nikdy nechtěl bydlet.

Na náměstích podélných jako vojenské ranveje
Křičí bronzová torza.

Sídliště rozptýlená ve spěchu,
Aby jejich obyvatelé zapomněli,

Že se tu zdrželi jenom na krátký čas, na cestě do země,
Kde krása domovů a osob je běžným ovzduším,

Že „je jeden účel, skutečný úmysl u všech rozumných bytostí, a to je úmysl získat
blaženost“.*

* Cit. z Immanuel Kant: *Základy metafyziky mravů* (*Grundlegung zur Metaphysik der Sitten*).
Kant celý život prožil v Královci (něm. Königsberg). Překlad citátu Ladislav Menzel.

Mazurské odjezdy

Les, ve kterém borůvky padaly do otevřených úst,
Dýchal roji vteřin, vznášel se mezi jezerem a žitem.
Polní cesty bezpečné jako rituál vedly ke vchodům,
Otevřeným pro borovice a iluze.
Kopce hořely planými hruškami
A pod nimi se vinul kolejový násep, dnes bez kolejnic,
Jejichž začátek a konec se ztratil v cizích rukou.
Nejsou zde ti, kteří zatoužili první bolestí plic
Žít do posledního svítání nad cestami kolem Śniardw.
Rozhlížím se po okolí jako čerstvě zasazený strom.

Nad Śniardwami

Východními okny jsem hleděl na pole,
Západními na zmodralé Śniardwy.

Dům obklopovaly břízy, lípa, křoví jasmínu,
Letní, zimní, a ještě dvě další jabloně.

Mezi hloubkou živých plotů stál altánek,
V jeho ztrouchnivělém dřevu bylo tajemně a bezpečně.

Sem nedosahovaly dějiny. Hřbitov po Němcích
Nebo mazurský se rozpadal od stvoření světa
Mezi zdivočelými sladkými tújemi.

Pár stařečků – asi manželé Brandtovi –
Držel se zastřiženého plotu,
Obličejí byli obrácení k jezeru, nad nímž
Jsem spatřil trojúhelník ze světla;
Když jsem šel kolem, měl jsem chuť
Říct těm neznámým: „Guten morgen.“

Ve vesnici žili ti od Bugu, z okolí Vilniusu,
Kurpové a místní.
Moji varšavští vrstevníci mě během prázdnin nazývali rodákem,
Takže jsem se cítil jako černochoch s rituálně propíchnutým nosem.

Sem nedosáhly dějiny? – otevřenými okny padalo
Cvrlikání vrabců, silná vůně jasmínu
A krav vyháněných na pastvu.

Vůně nakousnutého jablka

Vůně nakousnutého jablka stoupala do nosu,
Vysoká okna vedla na cestu a na východ.

Žáci ve třídě vyklízeli pole nebi
A zpívali „Buď navěky pochválen“.

Na stole mezi květinami
Knihy jako lahůdky.

Kaštany se leskly jako mokrá hlína,
Aby děti měly důvod k neexistenci samoty.

Břízy – andělé strážní se zelenými křídly –
Hrbily se a rovnaly ve větru.

Na dvorku trajektorie vlaštovek,
Ve vzduchu víra, naděje a láska.

Krávy na okolních pastvinách sklonily hlavy
A žvýkaly konce dlouhé, ostré trávy.

Vůně nakousnutého jablka stoupala do nosu,
Vysoká okna vedla na cestu a na východ.

Z dopisů mému dětství

1.

Spolužáci, s vámi jsem běhal po kočičích hlavách naší cesty.
To vámi smýkal do kouta dvorku vrabec nebo špaček,
I když byl vaším otrokem.

Ptáka jste drželi na provázku a on letěl,
Až z výšky, z jeho lehkého tělíčka,
Do studny, z níž jsme všichni pili vodu, spadla krev.

Tehdy vás jedna z vašich matek rozehnala
A já jsem stál stranou, za ocelovou ohradou
A ani předtím, ani pak jsem nezavolal,
Abyste ho pustili – nepřestříhl jsem uzdu.
Pták spadl, a když ležel naznak, roztáhla se křídla.

2.

V hranatém základu větrného mlýna, jehož tělo a křídla
Odnese vítr od jezera a něčí ruce,
Vyhlašovali jsme si války. Nikdo z nás nevěřil
Na vlastní smrt, ostatně umírali jenom Němci.
Oloupané klacky s rukojetí, zastrčené do prasklin zdi,
Rachotily jako samopaly z televizního seriálu *Čtyři z tanku a pes*.

Na rozehřátý obličej se lepila zrnka písku
(Pod keři jsme odposlouchávali nepřítele)
A u tváře země naše srdce bila stále hlasitěji.

3.

(Manfred Kamiński)

Postaví se mezi dvě břízy, které představují bránu.
My hrajeme fotbal, on mlčí v čistém oblečku.
Co je nám po tom, že přestává být odtud.

Po nepředpojatém obličejí jeho matky tečou slzy
Jakoby bezdůvodně,
Obrací se na místní učitele: „Manfred a Bruno
Mluví doma jenom německy. Musí se co nejlépe
Naučit jazyk, jímž si budou vydělávat na chleba.“

4.

(Květnové)

Přikrčeni za neviditelnými boky stromů, hledali jsme se
S přesvědčením, že najdeme něco víc
Než sebe.

Stará žena voláním z verandy na bohoslužbu
Vylekala naše zasvěcené tváře
A v kostce času posypané soumrakem
Ještě trval rozstříknutý pach bezu a pivoněk.

Pak

v plesnivině zatuchlé křídý,
na vlnách šustících novin,
na měknoucích kolenech

Kolektivní litanie

na sošku postavenou v koutě pokoje domu Trzaskových,
na Marii,
na Matku ze Sádry.

5.

(Malí věštcí)

Mezi silnicí vydlážděnou sliby
A polní cestou k vůni rozoraných brázd,
Mezi zemljankou a zeleninovou zahrádkou,
V pískovišti na kolenou nebo v podřepu
Nabírali jsme hrsti písku
A říkali, že to jsou naše děti.

Když jsme ho přehazovali a přesívali v prstech, věštili jsme:
Měla matka tolik dětí,
Tolik auto srazilo,
Tolik se v jezeře utopilo,
Tolik se na stromě pověsilo,
Tolik v letadle shořelo,
Tolik umřelo, než se narodilo,
Tolik odešlo a už se nevrátilo,
Tolik bylo náhodou zastřeleno,
Tolik na rakovinu onemocnělo,
Tolik ze schodů spadlo.

Ke kůži přilepená zrníčka v přesýpacích hodinách rukou
Věštila, že některé děti zůstanou naživu.

6.

(Ostrovy)

Pluli jsme za svítání na člunu do mlhy,
Vznášející se nízko nad hladkým jezerem.
Z dálky vystoupily Ďábelský a Pavoučí,
Ostrovy černozele a husté jako smrtelné pasti

Zanechané neznámými.
Vesla se znovu a znovu odrážela od černé vody,
Cupala ji a bělila:
Kolem se postupně otevřely rány nepaměti.

Dvě básně o paměti

1.

To je pomsta těch, kteří tady žili přede mnou.
Jejich krev se otiskla ve vzduchu nad kopci
A ve vykácených stěnách lesů.
Bojím se plout po jezerech hustých zapomněním.

2.

Nad mojí zátokou dětství je pusto:
Na travnatém břehu leží rozházené kameny,
Z nichž jsme stavěli poloostrovy – odpluly s vlnami.
Vrby uschlé zevnitř se hroutí s šumem větví.

Kde rozvěším svou paměť?

Připomněl jsem si

Připomínáním nepozvednu nikoho ze zemřelých.
Otevírám v prouzcích času místo, osobu, chuť,
Barvy, tvar a temnou myšlenku s nimi spojenou.
Slétají se cáry přízraků.
Domáhat se jich by bylo šílenstvím.

Chrání mě před sebou samým,
Před zpustošením pohledu za očima a za oknem.
Zmírňují potřebu identity, která mne provází –
Pytel bez dna.

Na kopci u jezera

Otevřená – navždy –
Vcházíš bránou černou od rzi.
Z vrcholků tújí kane mrtvolný zápach.
Prasklá náhrobní deska odhaluje tmavý prostor.
Zůstává v něm kostra nebo uschlý kořen.

Nechceš se seznámit se žádným z těch mrtvolných míst,
Věcí, stezek, křížů, plotů, nápisů a suti.
Podruhé se raději vyhneš hřbitovu, jenž se rozkládá
Jako vysněná překážka paměti, zanechaná vlnami
Před usedlostí teplou dechem a zapáleným světlem.

Zamrzlé jezero

Slyšíš tání ledu – to je bručení
Spáče na dně.

Právě tam ležela Helmutova matka,
Vypadla ze saní při návratu na břeh –
Z těla jí vypluli úhoři.

Rozkládáš paže a s větrem v zádech
Suneš se po černé hladké ploše, jako bys procházel věčností.
Pospícháš k díře v ledu, z níž rybáři z Okartowa vytahují
Na mráz nevody postříbřené ploticemi a cejny.

Předjaří

Po svahu kopce, na kterém stojí dům, sbíháš ke břehu:
Ze zašpiněného sněhu vykukují sněženky,
Koťátko lísek rozjasňuje vzduch,
Otíráš se o vrbu a vůně rozmrazujícího jezera
Vyhání nicotu ze dna krajiny.

Brodění ve Šniardwách

Jezero mlaská jazykem, až se voda konečně rozjasní –
Zpod kamene utíká rak a ruka stiskla
Sliz mníka – to je vítězství,
Perlová skořápka po měkkýši rozřezává nohu – krvácí,
Žlutá drť zvednutá ze dna září jantarem.

Śniardwy

Narodil jsem se:

Z vln nanášejících zelenavou pěnu a kovovou nicotu,

Z ryb, o nichž jsem si myslel, že se milují jako lidé,

Z kamenů vybraných z mělkého dna –

Uložil jsem je na půdě do tajemných řad k objevování.